

מחזיר] **מי מיעברא** [היכולה היא להתעבר
מן הטמא] עד שהוצרך הכתוב למעטו! ?

ב-עמ ומשנינן: **אין, דקיימא לן דאיעבר מקלוט
כרבי שמעון**.⁽¹⁾

כלומר: לא בא הכתוב למעט טמא ממש
שבא על טהורה וילדה טמא, שהרי אינם
מתעברים זה מזה, אלא שהכתוב ממעט
טהור שרבי שמעון קורא לו "טמא", וכפי
שיתבאר, שאם התעברה בהמה טהורה ממנו,
וילדה "טמא" כמוהו, הרי שאף רבי יהושע
החולק וסובר שאביו "טהור" הוא, מודה
הוא בבנו כשהוא כמוהו, ש"טמא" הוא.

ו"טמא" זה שאנו באים למעט את בנו הטמא
שנולד לו מן הטהורה, הוא ה"קלוט" —
היינו בהמה שפרסותיה קלוטות ולא
סועות, אך מעלת גרה היא⁽²⁾ — שנולד

לאב ואם טהורים שיש להם שני סימני
טהרה; שלדעת רבי שמעון טמא הוא, ואילו
לדעת רבי יהושע טהור הוא, משום שנולד
מן הטהורים ויש לו על כל פנים סימן אחד
של טהרה; ובא "שה" ללמד, שאם בא קלוט
זה על בהמה טהורה וילדה קלוט,⁽³⁾ הרי בנו
אינו טהור, ומשום שנאמר: "שה כבשים
ושה עזים" עד שיהא נולד משני כבשים
שיהו אביו ואמו כבשים, וזה שלאביו אין
אלא סימן אחד של טהרה אינו נקרא כבש,
ובנו טמא.

בעי רבא לדעת רבי שמעון המחייב כפל
וארבעה וחמשה בגונב קדשים מבית
בעליהם, משום ש"דבר הגורם לממון כממון
דמי":

האומר **הרי עלי** להביא קרבן עולה ולא פירש
ממה יביא את עולתו, **והפריש שור** לנדרו,

כמו רבי אלעזר; [ובאמת צריך ביאור לשיטת
רש"י, מנין לגמרא שלא למדו רבי יהושע מיתור
"שה"?!].

1. יש לעיין למה הוצרכה הגמרא להזכיר את
רבי שמעון, שהוא מטמאהו, והרי רבי יהושע
גופיה קוראהו "טמא" בברייתא בבכורות ז א
שהובאה בהקדמה.

2. לאו דוקא קלוט, אלא שיש לו סימן אחד של
טהרה, והוא הדין אם מעלה גרה הוא ופרסותיו
סועות; ואפשר שנקט "קלוט", משום שלרבי
שמעון הוא נלמד מגמל הנולד מן הפרה, והגמל
מעלה גרה הוא, אלא שהוא "קלוט".

3. לא אסר רבי יהושע אלא כשבנו הוא קלוט,
שהרי לשון הגמרא הוא: "טמא שנולד מן

וכתב ה"פני יהושע", כי לפי מה שביאר
[הובא בהערה 7 לעיל] את שאלת הגמרא לרבי
אלעזר, שהיא: היות ומדברי רבא נראה ש"שה"
מיותר הוא, אם כן מה בא "שה" זה ללמדנו
לדעת רבי אלעזר; אם כן על זה אומרת הגמרא
שפיר שהוא לומד מ"שה" את מה שלמד רבי
יהושע מ"שה כבשים ושה עזים", [והיינו ממה
שנאמר "כבשים" דמשמע: אביו ואמו כבשים],
ולא מיתור ד"שה", ראה שם.

והתוספות, שהקשו רק מדברי רבי יהושע ולא
מגוף קושיית הגמרא אליבא דרבי אלעזר, משמע
שאף הם מודים שמקושיית הגמרא אין קושיא
על רש"י, כי הפירוש בהכרח הוא כמו שכתב
ה"פני יהושע"; אלא שהם סוברים, שרבי יהושע
לא למדו מלשון "כבשים" [וכשיטת רש"י], אלא
שאף רבי יהושע למדו מיתור לשון "שה", שיה
לו לומר "שה כבשים ועזים", ואם כן היינו ממש

ובא אחר וגנבו מבית בעליו, מהו דין תשלומי הגנב (4) לרבי שמעון המחייבו?

מי פטר גנב נפשיה בכבש [האם יכול הגנב לפטור את עצמו על ידי תשלום כבש] – לדעת רבנן הסוברים, שהבעלים עצמם צריכים להביא כבש לנדרם ולא עולת העוף, ומכל מקום די להם בכבש ואין צריכים שור

והאם יכול הגנב לפטור את עצמו בעולת העוף, לדעת רבי אלעזר בן עזריה, הסובר, שהבעלים יכולים לפטור את עצמם אף בעולת העוף?

או שמא: היות וגנב שור, הרי עליו לשלם שור? וצדדי הספק מתבארים בגמרא לקמן.

דתנן: האומר הרי עלי להביא קרבן עולה ולא פירש ממה יביאנה, יביא כבש לנדרו, ולא עולת העוף.

רבי אלעזר בן עזריה אומר: יביא אפילו תור אחד, או בן יונה אחד, ויצא ידי נדרו?

ואם כן מאי הוא דין הגנב, כשגנב שור שהפריש לעולה שקיבל עליו סתם?

ומפרשת הגמרא את צדדי הספק:

מי אמרינן: הרי שם עולה קביל הבעלים עילויה, ואין לגנב לשלם לו אלא כדי שיצא ידי נדרו שהיא עולה סתם, ודי לו להביא כבש או עולת העוף.

או דילמא: מצי אמר ליה הבעלים לגנב: "אנא, מצוה מן המוכרח בעינא למיבעיא", רצוני להביא דוקא שור למצוה מן המוכרח.

בתר דאיבעיא רבא הדר פשטה רבא עצמו:

מצי גנב פטר עצמו בכבש לרבנן, ובעולת העוף לרבי אלעזר בן עזריה.

רב אחא בריה דרב איקא מתני לה בהדיא, היה שונה מימרא בדין זה בשם רבא, ולא כבעיה ופשיטות; וכך היה שונה:

אמר רבא: האומר: "הרי עלי עולה", והפריש שור, ובא אחר, וגנבו הימנו, מצי גנב פטר עצמו בכבש, לרבנן; ובעולת העוף, לרבי אלעזר בן עזריה. (5)

מתניתין:

מכרו הגנב לשור או לשה שגנב, חוץ מאחד ממאה שבו, שאותו הוא משייר לעצמו.

הטהור ועיבורו מן הטמא, הרי שאף הבן טמא הוא.

4. אם הספק הוא על הכפל וארבעה וחמשה בלבד, או אף על הקרן, ראה בהערה בסוף הסוגיא.

5. תוספת ביאור בסוגיא:

א. כתב ה"שער המלך" פרק ז מחובל ומזיק:

"דוקא ענין כפל דקנסא בעלמא הוא [נראה שכוונתו לומר, שאין חיובו אלא מדין "גנב", ולא משום מזיק], הוא דפשיטא ליה לתלמודא דגנב פטר נפשיה בשה לרבנן, [ולא על חיוב קרן, שיש לחייבו משום מזיק, ראה שם], וטעמא רבה איכא במילתא, משום דכיון דטעמיה דרבי שמעון דמחייב בקדשים שחייב באחריותן תשלומי כפל, הוא משום דכיון דאילו מגניב או מתביד בעי שלומי, כי קטבח דמריה קא טבח,

"מתביד" מוכרחת, כי מה זה מית בידו!]? בעי לשלומי כדידיה דמיא", ומדלא כתב רש"י דאי "מגניב", משמע בהדיא שלא כה"קצות החושן"; וראה הרחבה ב"אפיקי ים" סימן י' בבאיור סוגייתנו, והביא גם דברי רש"י בדף עא ב. [ומיהו ראה ב"ספר שינויי נוסחאות" שיש גירסא ברש"י "מאי מפסדת", ולפי זה אין הכרח מרש"י שלא כה"שער המלך"].

ג. כתב בחידושי הראב"ד: "עוד נראה לי לדעת רבי שמעון קא מיבעיא ליה, ולתשלום כפל לבעלים, דלענין הקדש ודאי שור הוא משלם, שהרי הזיקו שור, אבל הכפל שהוא משלם לבעלים, שהרי "מבית האי" קרינא ביה הואיל וחייב באחריותו, לדעת רבי שמעון מאי משלם", ונראה מדבריו, שלהקדש הוא משלם את כל ערך השור, וכן כתב ב"שער המלך" פרק ז מחובל ומזיק בתחילת הדברים [וראה שם שהאר"י]: "אבל לענין קרן, פשיטא ודאי שחייב לשלם להקדש מה שהפסיד, וכמו שכתב הראב"ד שם".

ולכאורה היה נראה שספק הגמרא הוא אף לענין קרן לבעלים מדין גנב, והיינו שאף אם חייב הוא לשלם את כולו להקדש [ואפשר אף לבעלים מדין מזיק, ראה אות א], מכל מקום יש לדון אם הבעלים יכולים לתבוע אותו מדין גנב על ערך כל השור, או שיכולים הם לתבוע אותו רק כפי הערך שהם אחראים עליו, כי רק ביחס לערך זה יש לדונם כבעלים, [ונפקא מינה אם יהיה לו לשלם רק כפי ערך כבש, אם יימכר לעבד על היתר], אלא שמשלשון הראב"ד אין נראה כן.

ד. הקשה ב"אפיקי ים" חלק ב סימן יא: כיון שאין דין "גורם לממון כממון דמי" אלא כפי ערך כבש או עולת העוף, ואילו על יתרת הערך של השור אין המקדיש חשוב בעלים, אלא ההקדש הוא בעליו, אם כן אין לחייבו לבעלים אפילו כנגד ערך כבש, שאין כאן "וטבחו כולו

מצי גנב אמר: "כיון דאילו מיגניב או מיתביד לא מחייבת לשלם מדינא אלא כבש אנן נמי לא משלמנא לך כפל אלא כבש", דדוקא מה שמחוייב לשלם מן הדין הוא דחשיב ממונא דידיה, אמנם משום דבעי למיעבד מצוה מן המוכחר לא חשיב ממונא דידיה כי היכי דלחייב בתשלומי כפל".

ואולם ראה שם ב"שער המלך" שנחלק בזה עם ה"משנה למלך" והמהר"ם מינץ, שהביאו ראיה מסוגייתנו לענין חיוב משום מזיק על הפסד מצוה מן המוכחר, הרי שהם למדו את ביאור הסוגיא באופן אחר.

ב. מלשון רש"י שכתב: "דאמר ליה עולה קא מחייבת ועולה משלימנא לך, ולא אפסדתך תו מידי", לכאורה משמע שלא כפירוש הנזכר, כי לפי הפירוש הנזכר אין הספק משום שהגנב לא הפסידו, אלא משום שאחריותו על ההפסד דעלמא [אם היה מת או נגנב או נאבד] אינו אלא כפי ערך כבש; ואילו מרש"י משמע, שהפסד הוא משום שהגנב אומר לו: מאי אפסדתך!?

ואף שלשיטת ה"קצות החושן" — הובאה כמה פעמים בהערות, שהחיוב משום "גורם לממון" הוא דוקא על מה שנפסד עכשיו במעשה הגניבה — אין סתירה מלשון רש"י, שיש לפרש בעיקר הדבר כה"שער המלך", רק שאינו תלוי במה דעל ההפסד בעלמא לא מחייב אלא כבש וכה"שער המלך", אלא משום שבהפסד זה אינו מפסיד אלא כבש, ועל מה שאינו מפסיד עכשיו, אינו חשוב "גורם לממון" וכמי שאינו בעלים על זה,

אך זה אינו, שהרי מלשון רש"י דף עא ב ד"ה חייב, שביאר את הטעם שחייב הגנב כגניבת קדשים לרבי שמעון: "דאע"ג דלאו דידיה הוה, אלא דהקדש, כיון דגורם לממון הוא, דאית מית בידו [צריך לומר: "מתביד" ראה "ספר שינויי נוסחאות", והמדפיס חילק את המילה, והגירסא

או שהיתה לו לגנב בו בשור או בשה שותפות קודם הגניבה, (6) דהיינו: שותף שגנב מחבירו, ונמצאת הטביחה או המכירה שאינה כולה באיסורא, והתורה הרי אמרה "וטבחו או מכרו" דמשמע: טביחת כל השור או מכירתו היו באיסורא.

או השוחט ונתנבלה הבהמה בידו, שאין זו "טביחה".

וכן הנוחר, הורג את הבהמה על ידי שהוא קורעו מנחיריו ועד לבו, (7) שאין זה בכלל "טביחה".

וכן המעקר, הורג את הבהמה על ידי עקירת הסימנין —

בכל אלו הרי הגנב משלם תשלומי כפל, ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

גמרא:

שנינו במשנה: מכרו חוץ מאחד ממאה שבו:

ומפרשינו: מאי "חוץ מאחד ממאה שבו", כי פשוט שאין כל חלק וחלק מן הבהמה שיור כדי לפוטרו, ובמה אמרו, שאם שייר אפילו אחד ממאה שבו הוא שיור?

ונחלקו בדבר רב ולוי:

כן למה הוצרך התנא להשמיענו כאן דין זה?! ותירץ: דאיצטריך לאשמעינן, דשאני התם דיש לו שותפות בכל אבר ואבר, אבל הכא אין לו שותפות אלא באבר אחד או בגיזה. וצריך לומר, שאם יש לו שותפות באבר אחד, הרי זה גרע מגנב את הקיטעת שמבואר בגמרא שהוא חייב, ומשום ששם גנב את כל השור, מה שאין כן כשיש לו שותפות בה.

ג. אפשר, שכדי ליישב את קושיית הרמ"ה כתב רש"י, שהיתה לו שותפות קודם שגנבו, וכוונתו לומר: "אף קודם שגנבו", וזו לא שמענו מהמשנה בדף עד ב; וסובר רש"י, שזה הוא חידוש, ומשום שהיה מקום לומר, רק אם חל שם גניבה על כל השור, כי אז צריך שיטבחנו וימכרונו כולו, אבל אם חל מתחילה שם גניבה רק על חלקו, אין בזה חסרון ד"ומכרו כולו באיסורא", וראה לקמן הערה 17.

7. כן פירש רש"י כאן; אבל בחולין פה ב גבי מה שאמרו שם: "כיצד יעשה או נחרו או עוקרו", פירש רש"י: "חונקו"; וראה עוד ברש"ש.

באיסורא" היות ונגד חלק מהשור ההקדש הוא הבעלים והרי אינו חייב על טביחת ההקדש, והרי זה דומה למבואר בהמשך הענין בשותפין שגנבו, שאם טבח האחד שלא מדעת חבירו, הרי הוא פטור אפילו על חלקו, ומשום שעל החצי האחר אין לחייבו משום טביחה, כי לא הוא הגנב אלא חבירו, ואף כאן הרי ביחס לערך המוסף שבין עגל לשור, אין הוא הבעלים אלא ההקדש, ולהקדש הרי אינו חייב; וראה מה שהאריך שם ליישב.

6. א. כן פירש רש"י, ולכאורה משמע, שרק באופן זה הוא פטור, אבל אם נהיה שותף אחר הגניבה יהא חייב הגנב אף שאין חיובו אלא חצי בהמה; אך זה אינו, שהרי שנינו לעיל עד ב, שהגונב משל אביו, ומת אביו וירשה עם אחיו, שאינו חייב על הטביחה, ומשום "וטבחו כולו באיסורא", כדלעיל עב א! ? וראה אות ג.

ב. ב"שיטה מקובצת" הביא מדברי הרא"ש שהקשה בשם הר"מ, וכן הקשה ב"נמוקי יוסף" בשם הרמ"ה: הרי מהמשנה לעיל עד ב כבר למדנו שאינו חייב אם יש לו בה שותפות, ואם

אמר רב: כגון שמכר חוץ מדבר הניתר עמו בשחיטה ואפילו אחד ממאה שבו, כלומר: אינו פטור אלא אם כן שייר חלק שהוא אוכל והשחיטה מתירתו, ולהוציא את המוכר חוץ מעורה, או חוץ מקרנותיה, או חוץ מגיזותיה, שהוא חייב.⁽⁸⁾

ולוי אמר: אפילו מכרה כולה חוץ מגיזותיה הוי שיוור, שהרי סוף סוף לא מכר את כולה.⁽⁹⁾

וכן — כדעת לוי — **תניא במתניתא** [בברייתא]: **חוץ מגיזותיה.**

מיתיבי לרב מהא דתניא:

מכרה לבהמה הגנובה: חוץ מידה, חוץ מרגלה, או אפילו חוץ מקרנה, ואפילו חוץ מגיזותיה, אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

רבי אומר:

אם שייר במכירה דבר המעכב בשחיטה,

כלומר: דבר שאם ניטל מן הבהמה, נעשית הבהמה על ידי כך נבילה מחיים,⁽¹⁰⁾ אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה; ואילו אם שייר דבר שאינו מעכב בשחיטה, הרי זה משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

רבי שמעון בן אלעזר אומר:

מכרה כולה ואפילו חוץ מקרנה שהוא דבר שאינו ניתר בשחיטה, אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה, היות וקרנה הוא חלק ממנה שאינו עומד ליגזז, כדמפרש לקמן.

אבל מכרה כולה חוץ מגיזותיה שהם הרי עומדים ליגזז, הרי זה משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

בשלמא ללוי — הסובר: אפילו חוץ מגיזותיה אינה מכירה — לא תיקשי מברייתא זו, כי הוא הרי סבר כתנא קמא.

אלא לרב — הסובר: שיוור במכירה, הוא כששייר דבר הניתר עמו בשחיטה — תיקשי: **כמאן מתנאים אלו היא שיטתו,**

נבילה, ולא בא למעט אלא כשמכרה חוץ מדבר שעושה אותה נבילה, וכגון ירך וחלל שלה; וכן נמי מוכח, מדאמרינן בגמרא לקמן בביאור טעמו של רבי, שהוא משום דכתיב "וטבחור", ומשמע, מידי דהוה בטביחה, לאפוקי מידי דלא הוה בטביחה; והרי רק נבילה הוא דלא הוה בטביחה כלל, כלומר "בתורת טביחה" ששחיטתה כנחירתה, אבל טריפה איתא בשחיטה; כן כתב הרשב"א מסברא וכן היא שיטת רש"י, אך ראה עוד שם ברשב"א מה שהביא מתוספתא וירושלמי; וראה גם ראב"ד ומאירי שמפרשים דלא כרש"י, אלא אפילו שייר דבר שעושה אותה טריפה הוי שיוור.

8. שיטתו של רב, מתבאר בהמשך הסוגיא, שהיא שיטתו של תנא אחד בשם רבי שמעון בן אלעזר, וטעמו מתבאר בגמרא לקמן.

9. סתמות הלשון משמע, שאפילו לא היו הגיזות עליה בשעת הגניבה אלא שאחר כך באו עליה, אפילו הכי אינו חייב, כיון שאת כל הבהמה שלפניו לא מכר אלא שייר בה, וראה הערה 23.

10. כתב הרשב"א [שלא בלשונו ממש]: ומסתבר לי, דכל שאינו עושה אותה נבילה אלא טריפה, אינו קרוי "מעכב בשחיטה" [וכמבואר ברש"י], ומשום דמעכב "באכילה" הוא, ולא "בשחיטה", ששחיטת טריפה מטהרתה מידי

כלומר: והרי דבריו הם דלא כמאן! (11)

אמרי בני הישיבה ליישב שיטתו של רב:

רב דאמר כי האי תנא ההולך בשטיה רביעית! דתניא: רבי שמעון בן אלעזר (12) אומר:

מכרה: חוץ מידה וחוץ מרגלה, אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה, מפני שהם דברים הניתרים עמו בשחיטה; אבל אם מכרה חוץ מקרנה וכל שכן חוץ מגיזותיה שאין ניתרים עמו בשחיטה, הרי זה משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

ומפרשת הגמרא את כל ארבע השיטות התנאים שנזכרו: במאי קמיפלגי [מה היא סברתו של כל אחד]?

תנא קמא — הסובר: אפילו גיזות הוי שויר — סבר: "וטבחו כולו" בעינן, "ומכרו" כולו בעינן, וכששויר אפילו גיזות אין כאן מכירת כל הבהמה.

ורבי — הסובר: דבר המעכב בשחיטה בלבד הוי שויר — סבר: מידי דהוה בטביחה, כלומר: אותו חלק בבהמה שלענין טביחה אי אפשר שיתחייב בלי שיטבחנו, שהרי אם ניטלה הימנו נבילה היא, ואין שם

שחיטה על הבהמה, אותו חלק בלבד הוא שויר לענין מכירה. (13)

לאפוקי מידי דלא הויא בטביחה [להוציא דבר שאינו בהכרח בכלל הטביחה], שאינו שויר אף אם לא מכרו —

ומשום ד"ומכרו" דומיא ד"וטבחו".

ורבי שמעון בן אלעזר — המחלק בין קרן לגיזה — סבר שאין לדרוש "מכרו דומיא דוטבחו", אלא "ומכרו כולו בעינן", ומכל מקום:

שויר קרנא דלא למיגז קיימא [אינה עומדת לקציעה], הוי שויר, ואינו משלם תשלום ארבעה וחמשה; אבל שויר גיזותיה, כיון דלמיגז קיימי [להיגזז הם עומדים], לא הוי שויר, ומשלם הגנב תשלום ארבעה וחמשה.

ואידך תנא דבי רבי שמעון בן אלעזר — הסובר: "דבר הניתר עמו בשחיטה" — סבר "ומכרו דומיא דוטבחו", (14) ומיהו כך הוא נדרש:

ידיו ורגליו דצריכי טביחה, הוי שויר, ולא משלם תשלומי ארבעה וחמשה; קרניה וגיזותיה, דלא צריכי טביחה, לא הוה שויר.

שיטה אחרת, גמרא לקמן.

13. א. כן נראה לכאורה לפרש לפי שיטת רש"י, הסובר ש"דבר המעכב בשחיטה" היינו דבר שכשניטל הימנה הרי היא נבילה, וראה דברי הרשב"א שהובאו בהערה 10.

14. כך מסתבר לפרש.

11. שהרי לתנא קמא הרי הוא פטור אפילו כשמכרה חוץ מגיזותיה, ולרבי הרי הוא חייב אפילו כשמכרה חוץ מידה, רש"י; ולרבי שמעון בן אלעזר הרי הוא פטור אפילו כשמכרה חוץ מקרנה שאינו ניתר עמו בשחיטה.

12. תרי תנאי נינהו אליבא דרבי שמעון בן אלעזר, שהרי בברייתא דלעיל מבואר משמו

כאן — הברייתא הפוטרת את השותפים שגנבו — עוסקת ב**שותף שגנב מחבירו**, שאין כאן "וטבחו כולה באיסורא", וכמו ששינו במשנה שאם יש לו בה שותפות אינו חייב.

כאן — הברייתא המחייבת את השותפים שגנבו — ב**שותף שגנב מעלמא**, כלומר: שנים שגנבו בהמה מאדם אחר, וטבחוהו או מכרוהו.

איתיביה רבא לרב נחמן מהא דתניא:

יכול שותף שגנב מחבירו, וכן **שותפין שגנבו** וטבחו אחד מהם, יהו **חייבין**? לפיכך **תלמוד לומר**: "וטבחו" **כולו בעיניו**, ו**ליכא**.

הרי מבואר ש"שותפים שגנבו" ו"שותף שגנב מחבירו" שני דברים הם, ודלא כרב נחמן המפרש: שותפים שגנבו, דהיינו שותף שגנב מחבירו.

אלא אמר רב נחמן: לעולם שתי הברייתות עוסקות בשני אנשים שגנבו בהמה מאדם אחר וטבחו האחד, ומכל מקום **לא קשיא**, כי:

כאן — הברייתא המחייבת את השותפים שגנבו בטביחת האחד — עוסקת ב**שותף שטבחו לדעת חבירו**, כלומר: בשליחותו של חבירו, ונמצא שהיתה הטביחה כולה באיסור

ומקשינן: **קשיא דרבי שמעון בן אלעזר** בברייתא ראשונה שנחלק בה עם תנא קמא ורבי, **אדרבי שמעון בן אלעזר** שבברייתא השניה?!?

ומשינינן: **תרי תנאי ואלויבא דרבי שמעון בן אלעזר**, תנאים נחלקו מה היא שיטתו של רבי שמעון בן אלעזר.

תנו רבנן:

הגונב את הקיטעת⁽¹⁵⁾ [נקטעה ידה או רגלה] וטבחה או מכרה, שנמצא טובח ומוכר את כל הגניבה, אך אין זו טביחת ומכירת שור שלם —

וכן הטובח או מוכר את החיגרת [צולעת], ו**את הסומא** — ⁽¹⁶⁾

וכן אדם שלישי הגונב את בהמת השותפים וטבחה או מכרה —

בכל אלו הרי זה **חייב** ארבעה וחמשה.

ואילו **שותפים שגנבו**, מפרש לה ואזיל, הרי אלו **פטורים**.

ומקשינן אסיפא דברייתא הפוטרת את השותפין שגנבו: **והתניא** בברייתא אחרת: **שותפים שגנבו** הרי אלו **חייבין**.

אמר רב נחמן: **לא קשיא**, כי:

משום שהוא "דבר שאינו מסוים", אם כן למה יתחייב כפל על הקיטעת?! ראה בזה ב"ספר המפתח".

16. "זו ואין צריך לומר זו" קתני, שיטה מקובצת.

15. א. כלומר: אפילו נקטעה לאחר לידתה, שהרי לא נסתפקו בגמרא לקמן, אלא אם נקטעה אחר הגניבה, אבל אחר הלידה ודאי חייב.

ב. הקשו האחרונים: לפי מה שכתבו התוספות בתחילת הפרק סג ד"ה דבר שאינו מסוים, שחצי רימון וחצי אגוז נתמעטו מכפל

גניבה. (17)

הגנב חייב, כמבואר במשנה שבתחילת הפרק, ונמצא שאין כאן "וטבחו כולו באיסורא". (18)

בעי רבי ירמיה:

מכרה הגנב הוין משלשים יום שהוא מותר עבורו, כלומר: שלשים יום אעשה בה אני מלאכה — (19)

כאן — הברייתא הפוטרת את השותפים בטביחת האחד — עוסקת בשותף שטבח שלא לדעת חברו, ונמצא שלא היתה טביחה המחייבת אלא על חצי הבהמה, שעל חלק חברו הרי לא נעשה שליח, ועל מה שטבח הוא את חלק חברו, הרי אין לחייבו שכבר גנבו חברו תחילה, ואין הטובח אחר

השני שלשה וארבעה בצירוף מה שנתחייב הראשון, כי היות והראשון גנבו, וזה שחט דבר הגנוב הרי הוא חייב, והשמיעתנו המשנה שרק הגנב עצמו או שלוחו חייבים, ומפני ששנה בחטא; ודחה זה, כי אין זה במשמעות המשנה, דמשמע שהפטור הוא משום "גונב מן הגנב", ואילו דין זה שהשני פטור הוא פשוט בלא זה, כיון שלא גנב; וגם, שהרי תשלומי ארבעאה וחמשה אמר רחמנא ולא שלשה וארבעה.

ולכן פירש את כוונת המשנה באופן אחר, ראה שם; ומכח זה תמה על רש"י כאן, שהוצרך לפטור את השני משום שהוא טובח ומוכר אחר הגנב! ופירש, דצריך לומר, דבשותפין שגנבו נקרא כל אחד גנב על הכל, ואין החילוק אלא בתשלומין, ולכן היה השני חייב, אם לא שהוא טובח ומוכר אחר הגנב, וכתב שהוא דוחק, [וראה "קובץ שיעורים" כאן].

ג. ביאר ה"פני יהושע" את הטעם שהוצרך רש"י להביא ראיה מהגמרא בהגוזל, אף שמקומו הוא מוכרע מסוגייתנו; כי יש מקום לפרש בהיפוך, דבשותף שטבח שלא לדעת חברו הרי הוא חייב, ודוקא בשותף שטבח לדעת חברו הרי הוא פטור משום שנאמר כי יגנוב "איש" ולא שותפין; ודבריו מסתייעים ממה שכתב ב"שיטה מקובצת" בשם "גאון ד"ל", ראה שם.

19. א. נתבאר על פי רש"י; וביאר ב"קובץ

17. כתב רש"י: "וחבירו נמי עשאו שליח, דהא רבינן לעיל [עא ב] דיש שליח לדבר עבירה הכא, דאמרינן: "תחת" לרבות את השליח; וצריך ביאור שהביא רש"י ממרחק לחמו, בעוד שסעודה מונחת לפניו לקמן עט א, ומדרשה אחרת.

18. א. כתב רש"י: "שותף שטבח שלא לדעת חברו, פטור דליכא וטבחו כולו בחיובא, דבהווא פלגא דחבריה לא נעשה שליח, והוה ליה כטובח ומוכר אחר הגנב דפטור [כמבואר במשנה בתחילת הפרק "ולא הטובח ולא המוכר אחר הגנב משלם תשלומי ארבעה וחמשה"], ועל חלקו נמי פטור הואיל וליכא וטבחו כולו בחיובא; ואף על גב דאמרן לעיל [עא ב], חמשה בקר אמר רחמנא ואפילו חמשה חצאי בקר, הני מילי היכא שגנב בהמת השותפין וטבחו, ואחר כך הודה לאחד מהם על חלקו, דבשעת טביחה הואי כוליה בחיובא, והכי אמרינן בהגוזל [לקמן קו ב], דשותף שטבח שלא לדעת חברו, פטור."

ב. במה שכתב רש"י, שאינו חייב על חלקו של השני שלא גנב משום שהטובח והמוכר אחר הגנב אינו חייב; ראה ב"אמרי משה" סימן לב אות ז בהגה"ה בד"ה ולכאורה, שדן שם מה באה המשנה להשמיענו שלא הטובח ולא המוכר אחר הגנב חייב, ורצה לומר, שלא נאמר שמצרפים את הגניבה של הראשון, שיתחייב

או שמכרה חוץ ממלאכתה לעולם. (20)

או שמכרה חוץ מעוברה –

בכל אלו מהו שיהיה חייב על מכירה זו ארבעה וחמשה?

ומפרשת הגמרא את הספק באומר "חוץ מעוברה":

אליבא דמאן דאמר: "עובר כירך אמו הוא",

לא תיבעי לך, דהא שייר בה, כי כשהוא משייר את העובר, הרי זה שיור בגוף הבהמה היותו "עובר ירך אמו".

כי תיבעי לך: אליבא דמאן דאמר: ד"עובר לאו ירך אמו הוא", ולדעתו יש להסתפק מאי יהיה דינו לענין ארבעה וחמשה?

וצדדי הספק הם:

האם מימר אמרינן: כיון דסוף סוף מחובר

שלשים, וזה הוא שכתב רש"י "אעשה בה מלאכתי"; וראה הערה 20.

20. א. בהערה 19, הובאה אפשרות לפרש את הבעיא ב"מכרה חוץ משלשים יום", שהיא אינה אלא כשהוכר הגנב קודם שלשים יום; ולכאורה מכאן מוכח שאין הפירוש כן, [וכמו שאכן כתב ה"אור שמח" כמובא בהערה קודמת], שהרי אם כן נמצא שהספק הראשון הוא ממש ספק הגמרא "חוץ ממלאכתה", היות ואין אנו דנים אלא על המכירה שמכר עכשיו; ובהכרח ספק הגמרא הקודם היה אפילו כשלא הוכר הגנב בתוך שלשים, ואם כן ניחא, ספק הגמרא הראשון הוא: אם שיור של שלשים יום במלאכה שיור הוא, והספק השני הוא, אם שייר את מלאכתה לעולם, וכמו שכתב בתוספות רי"ד, שספיקות הגמרא הם בדרך "אם תמצי לומר", אם תמצי לומר ששלשים יום לא הוי שיור, שמא לעולם הוי שיור.

ב. לעיל בהערה 19 הובא פירוש אחר בדברי רש"י, שאין כוונתו לשיור קנין פירות, אלא למכירת הזמן שלאחר שלשים, ולפי זה אין מקום למה שנתבאר באות א; אלא שמדברי ה"תוספות ריד" שפירש את בעיות הגמרא בדרך "ואם תמצי לומר", משמע שהפירוש הוא כפשוטו, ולא כמו שנתבאר.

שעורים" אות עו, שאם מכר לאחר שלשים יום יהא חייב, שאין זה שיור במכירה, שהרי קודם שלשים לא מכר לו כלל, ואחר שלשים אין כאן שיור במכירה, וכאן אנו עוסקים באופן שהיתה המכירה לאלתר, אלא ששייר לעצמו תשמישין של שלשים יום, דהיינו, שקנין הגוף שייך מיד ללוקח, ואילו קנין הפירות נשאר אצל המוכר לשלשים יום, וכן כתב ב"אור שמח" גניבה ב יז.

ולפי זה יש כאן חידוש, שאם לא היה מוסיף למוכרה מהיום אלא רק לאחר שלשים יום היה חייב, ומפני שהוסיף למכור את קנין הגוף מהיום, הרי הוא נפטר; ובעיקר דברי הגמרא היה אפשר לפרש שהוכר הגנב בתוך שלשים יום, כך שאין לחייבו על מה שנעשה אחר שהוכר, אך ב"אור שמח" הזכיר אפשרות זו, וכתב שאינו כן, וספק הגמרא הוא, אפילו כשהוכר הגנב לאחר שלשים; וראה הערה 20.

ב. יודעים דברי האחרונים, שאפשר למכור היום את החפץ לאחר זמן, והיינו, שכבר בשעת המכירה קניו לו המחור, [ואין זה קנין לאחר שלשים], ולפי זה יש מי שכתב לפרש בכוונת רש"י: "אעשה בה מלאכתי", שאין כוונתו ששייר לעצמו רק את קנין הפירות, אלא שמכר לו היום את הזמן שלאחר שלשים, ובינתיים היא שלו, אלא שמכל מקום אינו יכול לשוחטה, כיון שבכך מפסיד את מי שהוא כבר בעלים אלאחר

מי אמרינן: מאי דגנב הא לא זבין [לא מכר הגנב את כל הגניבה], ואין כאן "ומכרו כולו".

או דלמא: מה דזבין הא לא שייר [לא היה שיור במכירה], שהרי זה הוא "כל" הבהמה, וקרינן ביה "ומכרו כולו".⁽²³⁾

ומסקינן: תיקו!

תנו רבנן:

גנב ונתן לאחר שיטבחנו, וטבח השליח —

או שגנב ונתן לאחר שימכרנו, ומכר השליח —

העובר בה, הוי שיור; או דילמא: כיון דלמיפרש מינה קאי [היות והעובר עומד לצאת ממנה], לא הוי שיור.

איכא דאמרי לפרש את צדדי הספק:

האם נאמר: כיון ד"לאו ירך אמו הוא" לא הוי שיור; או דילמא: כיון דצריך לאשתרווי בהדה בשחיטה, [כיון שהעובר אין לו היתר אלא על ידי שחיטת אמו], כמאן דשייר בגופה דמי, [כאילו שייר בגוף האם].⁽²¹⁾

ומסקינן: תיקו!

בעי רב פפא: גנבה ואחר כך קטעה, ומכרה,⁽²²⁾ מהו לחייבו בארבעה וחמשה?

ומפרשת הגמרא את צדדי הספק:

או שגנב והקדיש.⁽¹⁾

עמ-א

הגניבה, ומכר חוץ מאלו, אם הוא שיור, [וראה הערה 9].

ב. כתב ב"ם של שלמה" סימן ל: לא נסתפקה הגמרא אלא כשקטע את ידה או את רגלה שהוא דבר הניתר עמו בשחיטה, אבל כשגזז צימרה או שקצץ קרנה, בזה אפילו לדעת הסובר שהוא שיור, מכל מקום באופן זה אינו שיור, כי "מאחר דלא שייר במכירה מידי, רק שלא מכר מה שגנב, ואין זה היכר, דבהמה שלימה גנב, שלימה מכר".

ג. בהכרח צריך לומר שלא נסתפקה הגמרא אלא בקטע את ידה, אבל הכחישה הבהמה פשיטא שהוא חייב עליה, וכדמוכח מברייתא שהובאה לעיל סה א: "שמינה והכחישה משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה, כעין שגנב".

1. א. פירשו התוספות והרא"ש, שהקדישו לבדק הבית, שהרי מבואר בגמרא לעיל עו א — ומוכח כן מן המשנה לעיל עד ב — שהקדש

21. כתב הרשב"א: מסתברא דאליבא דרב (י) קא מיבעיא ליה, דאיהו הוא דאמר דדבר הניתר בשחיטה הוי שיור, ועובר ניתר בשחיטת האם, ולולי שניתר בשחיטת האם אינו ניתר, ומשכחת לה בבן שמונה חי אי נמי בבן תשעה מת [שאלו בלבד, אין להם היתר אלא בשחיטת אדם].

ולפי זה נמצא, שאם כי בפשטות רב מחמיר מלוי, וסובר, שרק דבר הניתר בשחיטה הוא דהוי שיור, מכל מקום פעמים שהוא מחמיר, שצריך למכור כל דבר הניתר עמו בשחיטה.

22. או טבחה.

23. א. ב"קובץ שעורים" אות עז, נראה שמבאר את ספק הגמרא: מתי נקבע מה הוא "כל" הבהמה, האם בשעת הגניבה, או שמא בשעת הטביחה, [וראה שם, שהספק הוא מתי חל החיוב].

ולכאורה לפי זה הוא הדין שיש להסתפק בהיפוך, אם נתעברה או שכאו עליה גזות לאחר